

194

5930

Made Paju.

Clara Viebig.

Vänhemåse
nättelava
+ TARTUS. +

III

Eesti Üliõpilaste Seltsi
raamatukogule

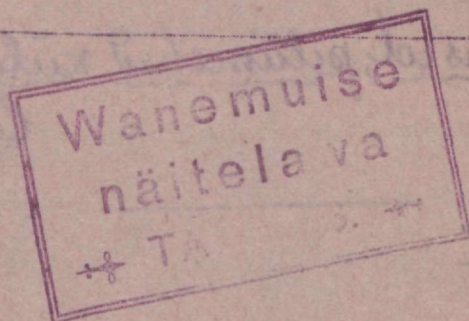
Wanemuise näitelawa poolt

Made Paju.

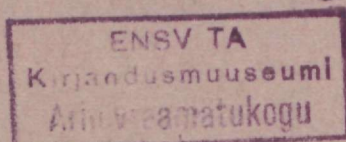
Rüiternäng kolmes vaatuses.

Clara Viebig

Wabalt eestistanud: A. Kitzberg.

Wanemuise näitelawa
Mai 1910.

76114

^{2.}
Osalised:

Wanda talu peremees Jaan Warik

Wanda peremeene

Willem Warik

Made Paju, teenija tüdruk Wandal

Kaime = Mari.

Kaarel Kaurispää, kortsimees Linnamäel

Anna Kaurispää

Maaronna ülem saun Wedel

Reisiasst

Kohtukirjutaja

Wädnik Künnap

Masa Ants, wallawarim

Tüdruk.

Poisike

Linnalased, pillimehed, külarahwas,
lapsed.

Esimene vaatus.

Wanda talus. Ruum, ühtlasi tuba ja köök. Lubjatud seinad, madal lagi, telliskividest põrand. Seinde pääl paar raamideta kirjut pilti. Keskel värvima- ta söögilaud, selle taga pink, kumbagi pool otsas laudõreka istmed. Toa taga- seinas ahi (ahjusuu), koldes põlev haaku- li, tule kohal ahela otsas nägine pada. Tuleaseme kõrval aken õue poole külge.

Es, pahematkätt üks, tagapool, seinas ääres vilets, rana raiber räbalaga ülenäetud woodi. Woodi kohal puha pilt. Woodi vastu teises seinas üks, mis rehe alla (õue) viib, vahitevahel on lehmade ammurnist ja lammaste määgimist kuulda. Ükse kõrval sõnni- ku hark ja luud, pingi pääl veelamb- rid.

Laua pääl leib, väimeid, kausi täis korraga needetud kartulid ja pümpapütt, neli lusikat sees.

Kaotuli kalla all heidab viirvendavat
valgust tupsa ja langeb pinnamesi
korru, siis tuleb ainult veel arnast
valgust, kuid õues on juba hall videlik.
Raugelt eemalt kuulakse korru - lüü -
mist.

Laua taga pingi jääl istub Wanda-
Jaan oma naieega

Wanda = Jaan (50-60 aastane, halli
habeme kontsudega kaetud wali nägu,
väiksed teravad silmad, korrusu-
tud huuled, sülitab palju. Tema rän-
nak on küll kindel, aga ta veab jalgu
järel; ta on kuivetanud, väljakurna-
tud kehaga, lohakalt viidis, tuholid ja-
las. Räägib pinnamesi ja kareda hääle-
ga)

Perenaene (40-50 aastane, aralõppe-
nud, haiglane, ribedaid jooned suu üm-
ber, lohakas ja räpane, rippuva rinnaga.
Tema juuksed on hallimad, kui peremehele
rotisarnases patsis ümber päa mässitud.
Temal on läbilõikar, kaarsuud hääel, mis

ennast iga lühya asjajuures valjakan =
natamata teravaks muudab)

Elõlemad, ei vaata üksteisele otsa,
ei räägi, kastavad lusikaid, piima
sisse ja söövad. Korraga ristakse üks
lahti ja sisseastub velistades Willem
ja istub laua otsa maha, sööma
Willem (ilus, sirge poiss 23-25 aastane,
kähara päaga ja morkahabemeega
mida ta alati keerab. Tema on
suurel himulised silmad, nendega
ei vaata ta aga kunagi kellegile
risti otsa, tema pilk ei ole avalik.
Räägib varjatud häälega, mis ennast
kergesti võimur-alandlikuks muudab
Tema liigutused on äkilised ja kindlu-
seta. Peides on ta talumehe moodi,
kannab aga siidi kaelarätikut, tema
juuksed on võietud ja jalas kamassid)

Willem. Tere õhust!

Premees ja perenaene (edasi süües) õhust!
(Kokutavad ainult päaga ja söövad vaiki-
des kõik kolm. Mõned minutid lähemad

mööda. Kui müüd jälle ukslahti läheb, nõrkub Willem Made tuleb pahemat näht uksest sisse ja astub raskelt laua poole. Tema sisseastumisel on lõrku-loomist selgemine kuulda.)

Made, 20 aastane, nahvatunud pruunikas, kurrad mustjad silmas, kare kollane juuks paksudes plehtides ümber pea. Tema mustjad kulmu- kurrad on raskelt nõrku kasvunud; tema suu on isemeelne ja kurb. Kogu keha on ta suur, laiade pihtade ja kõrge rinnaga. Käevareid on tugevad ja pruunid. Oma keha on ta suure rätiku sisse massinud, mille varal ta oma seisukorda rajata püüab. Tema liigutamised on vaevatud ja rasked, tema hääled sügav ja täieliku rõlaga.

Made (laua otsas, Willemi vastu aset. sõd- tes) Jätku leivale!

Willem (üles vaatamata) Jätku tassis!

(Tüdruk sööb ablaselt, peremees pa- neb teda tähele ja lükkab naest küünarnukiga)

7.
Hända-Jaan (peremees)! silmi pilgu-
tades; Heh, ema, mis sa müüd ütled?
Maale sööb ju täna kahe eest! Oled
sa sellesarnast juba enne näinud? —
On see aga isu, kas pole, ema?

Perenaene (kihuliselt). Kärivad sööb
päast! Ma ju ei ütle midagi, aga
nõnda see kauemini ei lähe, Hända
talu ei ole koht, kus teiste inimeste
lapsi - noh, ma ei ütle midagi.
Meil ei ole enestelgi midagi üle-
aru; kartulid hakkavad lõpma
ja - sealihaga müisuguste müüd täis-
toppida ei jõua. Tüdrukuid on ju
saada küllalt, vaja ennegi natuke
ümber vaadata! Missa arvad, isa?

Hända-Jaan. Missis müüd!

[Sulitab ja ei pööra silmi Maale päält]

(Maale ei lase ennast eksitada
ja heialab pööres maas. Willem nihutab
rahutumat looli pääl edasi tagasi, nihutub
mitu korda ümber; kui lihtsuse üles ei vaata,
olub ta jalaga lava all ja sõnub sellele jala pääle.)

8

Maale kohkub, aga jääb istuma nagu
enne).

Hillem. S lus ilm täna, isa! Ei ole
enne Jüripäeva niisugust sooja veel
riainudgi. Pused ja õunapuud visub
õitsema. Tore nohe!

Kanda-Jaan S lus ilm? Võib olla, ei
ole aega vaadata saanud, mul on
muid asju pööra teis. Esimene mai
on unse ees, siis tuleb esimene juuni —
Issäike! — paar nädal veel ja Jaanipäev
näes! Kui ma siis osturõla intres-
sisid ära maksta ei jõua, visatakse
mind majast välja, kauemini meis
ei kannata. Kui selle peale mõelda
kõiges, hakkab süda valutama. Poiss,
seeda ma ütlen! (Lasb usinaka laua peale
langeda). Kas hakkad vahel asjaga
pöörele? Sellest amelemisest Annaga
hakkab mulle nüüd juba viljand
saama. Ma ütlen sulle, tee, et sa ta
saad, ma ütlen sulle häega! Kui mul
enam kalust pööra kohal ei ole, ei ole

01
Annal ka enam sinuga asja, seda
võid sa uskuda. - Tee, tee, veel olen
mina Kanda-Jaan ja sina Kanda-
Jaani poeg. Poiss, paa aja, pusti, mis
sa ennast kühma kisud. Sa teed ju,
nagu ei oleks sul julgust. Mina mõtlen,
Anna ei olegi nii raske kätte saada
ja - ilus on ta ometi kui õun. Milla
sa vanamehega räägid?

Willeml (häbelikult). Ma ei tea, ma
- ma - ei ole vanameest kunagi
hääs tujis leidnud, ma - ma pean
ikka natuke veel ootama!

(Ta ei julge silmi ülesliüüa, vahib salaja
altrikumu Made poole. Künud punituvad
nende lusikad, nausis klöbinäl kurreru
Mõlemad vaatavad üksteisele kurra
teravalt otsa. Willeml riskab lusika
käest ja karegab üles. Astub paar
sammu lähe poole ja jääb peata -
ma, ühe jala päält teise pääle siistes)
Perenaene. Koh, mis sull on? Juba
ära lõpetasid söömise kuhu sa lä-

hed, Willem?

Willem (venitades) Mina - a -
Wanda - Jaan Kuhu ta siis peab mi-
 nema? Mujale, kui Linnamäele
 Annaga juttu ajama. Wanda on
 õige, mine aga mine! Aja asja eda-
 si, meil on raha vaja. Nojaa (naerab),
 niusugune poiss, niusugune võrukael!
 Arusaadagi, armastuse pärast on ta
 niusugune agar

(Madle nohmetab, tema suust tu-
 leb tume hüüel) Mis? Kas sa mi-
 dagi ütlesid, Madle?

Madle (ülestõustes) Ei, peremees! Ei
 midagi! Mul on loomael alles talita-
 mata, vaja vrende juurde minna.

Wanda - Jaan (tiigidalt huvitades)
 Seda ma ka annan! Noh, tüdruk,
 kuidas siis sinu külmetamisega lugu on?
Suur välik pääl (katiel välikut ümbert
 maha kiskuda) see on sul sooja ilma-
 ga küll nohu pärast ümber võetud? -
 Seeta ma sulle ütlen, jünipäeval võid sa

minna, mina liiderlikka inimesi
majas ei salli. Saad aru? (

(Made seisab liigutamata, maha-
ripnevate kätega. Tema seljataga
on aken, ainult tema päale langeb
veel vähe valgust) Saad aru?

Sa võid minna! (Willen tõm-
kab sügavasti ja väriseeles hinge)

Made (rahulikult). Mina ei lähe,
peremes, mina ei lähe Jüripäeval ega
järel Jüripäeva; meil on nelima-
dalat ülesütlemise aega maha räägi-
tud. Sina ei saa mind enne ära aja-
da. Ajad sa mind enne ära, saan
ma sinu käest palga ja ülespidami-
se. Minul on ka oma õigus.

Hända-Jaan (üles karates ja laua-
pihta pöörates). Mis sulle meelde
tuleb? Koata mul niisugust liider-
likku inimest, hakkab veel vastu
ja räägib-õigusest! Suu pea ja ole
rõõmus et ma sind homme päev
majast minema ei kihuta.

Made Auus ja ilmsüüta tellin ma
Teie juurde, ja nüüd, nüüd, - kuhu
ma pean minema? Ajate te mind
vette?

Perenaene (karjuna pistes ja risti ette
lühies). Oi, sina Issäke, missugune
inimene. Kuula, keela ja kaitse! Oi,
ei kui häbenemata!

Wanda-Jaan. Auus ja ilmsüüta?
Kähähä! Sa ehk tahad ütelda, et
sa meie majas oma auu jilmsüütuse naot
tasid mis? Oelad ümber, et pääle vaada
tagi ei taha - häbenema peaksid see
ennast, nõnda et sa oma nägu näi
data ei julge. Ja sina tule veel sõnelema

Made. Mina ei tule sõnelema, mina
ülten ainult; see ei ole häbi, et ma olen
nagu ma olen. Peremees (ta astub tema
ette, käed sinna pääle vaheldi parrid), mis
süs mul ka on olnud kõik mu eluaeg?
Nii vaene olen ma, nii ükski ja mahä-
jäetud, oh Jumal, nii ükski! - ja nüüd
pean ma midagi saama, mis minu on

minu - (ta laotab käed laiade ja rõhub
nad siis jälle nõvasti rinna peäle kanna)
peremees, ja kui sa mulle näkku silli-
tad ja kui kirikhärra ütleb, et ma
langenud inimene olen ja põrgusse
lähen - olgu peäle! Mul on onu laps
ja see ei lähe kellegile midagi korda.
(Rõhub jalaga vastu maad). Ja mina
olen roomus.

Wanda-Jaan (vihaselt). Miks on
mulle sellest ka küllalt! Suu pea!
Kälja lävest! (Käitab unse poole)
Willeml (piinlikult, isa käest kinni
hakkates). Isa, isa, ära nüüd nõnda
vali ole, Made -

Wanda-Jaan. Oh mis, niisugune
ilma häbita inimese tükk! Auus
ja ilmsüüta, hähähä! Niisugune
saab sellega valmis, et viimaks veel
ütleb, et ta meie majas oma auust
ilma on jäänud - kes meist siis selt
ta ära võttis, ütles, kes?

Willeml (rahutult edasi tagasi astudes)

Jätka müüd, isa, jätka!

Wanda-Jaan. Kes meist ta sult
sisära võttis, kes?

Willem (äritatult, hirmul palusalt lüel-
rurule otsa roodates). Aga isa, jätka
nüüd emeti, missel sinusse puutub?

Tule, isa, jätka ta rahule - isa, isa!

Wanda-Jaan (pojale umbuskmatalt otsa
roodates). Sina olé vait! (Uladel). Noh,
räägi! Kes meist sult sinu auu ära
võttis, noh kes?

Made. Mul ei ole vaja teile selle üle
seletust anda, ära minni auiu on, ta-
gasi seda enam ei saa, ja kes selle juures
süüdlane on (Willem astub temale jala
pääle ja lömbab teda äkki riietest) - ma
ei ole ütelnud, et keegi teist seda teinud on.
Jätke mind rahule, peremees! Teiega ei
ole mul enam rääkimist. Jüripäeval
ma lähen. (Pöörab ennast ümber ja tahab
pingi päält ämbrit võtta)

Wanda-Jaan (tulivihasele). Jüripäeval
Kohke lähed sa, sina lita! Ma teen su

pikurs ja peururs, ma - ma -

Madde (naerab korraks ja vaatab pere -
mehele kindlasti otsa): Tee!

Handa-Jaan. Välja! Lõvest välja!

Willem, misna see häbemata inimene
välja! (Willem ei liiguta ennast, isa tõu -
kab teda). Koh, kas saab vahet,
viruta ta neljakanti välja!

Willem (taganedes). Mina ei saa!

Handa-Jaan. Sina ei saa? Mis -
pärast sa ei saa? Edasi! Käed kül -
ge! Välja!

Willem (isast tängatades, läheneb Maddele
nõrkuvate põlvvedega).

Madde (tasa kähisedes). Oera puutu
minusse! (Peremehet saljasti) Sa ei

puugi nõnda karjuda! (Pause. Kõik
seisavad liikumata). Mina lähen -

Jüripäeval, hääd ohtut! (Võtab ämbriid,
sõnniku barge ja luma ja astub rehelausa

uksest välja. Teised vaiksivad mõne minuti)

Willem (näigab käega läbi juurste ja lan -
gab ühesaades istmele). Ahh!

Pennaene (soogilauda koristades). Mis sul on, Willem? Jah, see käis mul ka luust ja lihast läbi, põlvist pari värisema, niisugune inimene! Hirmu ajab pääle! Jessuke, mis kurja see veel näin võib teha! - Mis sul on, Willem!

Willem (nohudes). Ei midagi - (üleskarrates ja aralt enese ümber vaadates, pooltasa):

Gina lähem Linnamäele, jumalaga Isa, (kumardades ainult isa poole, kes mõtitesse vajunud, istub) ja - kui Made - kui Made ise midagi ei ütle, jäta ta - jäta ta rahule, see on parem!

Kanda-Jaan (temale pilukile silmadega kavalasti otsa vaadates) Kõrunael see mõtled, et ma nii rumal olen? Sa tahad veel kõrvale minna - no, no, see ei pruugi karta, ma ei tahagi teada, ma ei hakka enam küsima, kes siis õige Made lapse isa on, - aga, poiss! (ta räägib haljult, ahvardades) seda ma sulle ütlen: sell mängul on lõpp! Sa lähed nüüd Linnamäele ja ajad

vt.

selle asja juonde, Jaakapääwaks pea-
wad mul intressid lausa pääl olema,
kuuled sa, intressid! - Mina ei lä-
he Wandalt välja, ehk - ma poen
ennast üles, aga enne. (hakkab pojast
kinni ja rapustab teda) enne lüüsi
ma sinu surnuks. Peiss, peiss, ma
üflen sulle hääga, tee it sa Anna
kätte saad!

Perenaene (tuleaseme juurest, kus ta tali-
tas, lähemale astudes). Jaa, jaa, seda
üflen mina ka, Anna on nagu teist enam
ei ole, oi jesseuke! Linnas soolitatud, nii
jumalakarlik, nagu nagu piim ja veri,
juukseel kui siel, silmad nagu tuvil, ja
mis raha ta veel kaasa saab! Wana
Kaunispääl teda ju on, enam kui kel-
legil teisel üle mitme ralla, selle pääle
olen ma kindel. Kui meie Willem
Anna kätte saab, laseme minule
peeridega kasuda teha ja vedada
si ostame. Päril häbi tööwankriga
kirikuteel kolistada, kõik ilma inimesed

naeravad, - kas ostame, isa?
Wanda-Jaan. Jaa, jaa, jätta mind ra-
 hule! (Hillemike) Noh näed! Emal
 oleks nii häa meel ja mina - mina -
 (pigistab kahe käe vahel pead) mina
 pean intresside maksmiseks raha
 saama, mina pean, pean! Muidu
 ma ei tea mis ma teen, mis ma
 teen! Intresside raha pean ma saa-
 ma, ma pean - mina ei lähe Wändalt
 välja (ärilakult) mina ei lähe mitte,
 ei - ei - ei. Poiss, mis sa veel seised
 ja mulle otsa rahid? Tee et sa lin-
 namäele saad!

Peremeene (pojale öla päale latsustades,
 jaa, mine aga! (Silitab tema pead,
silitab pihku ja surub poja juuksid siledaks)
 Nõnda! Nõnda! Sinu järele on eti
 tüdrukud peaks jooksuma. (Illustab teel
julgustades). Ole aga tragi, mis eest siis
 muidu külatüdrukud sind ilusaks Hil-
 lemiks hüüavad? (Peremees muigab, siis
naeratavad mõlemad vanad)

Manemuisse
näitelawa
TARTUS. *

19.

Willem (nagu unest ärkades), Mina
ma juba lähen - Jumalaga! (Willem
kähku ära, teda nähtakse õues akna
alt mööda radivat. Perenaene avab
akne ja vaatab temale järele. Väljas lõõb
põuavälku; silmapilgus on Linnamägi
(varem metsaga mäe pääl) selgesti näha.
Perenaene pöörab viisi etteüles tagasi
ja paneb akna jälle kinni)

Perenaene. Issa pojake -- sihuke õnn,
kui meie Willemil, sihuke õnn! Kui
Willem Anna saab, siis hüppan mina
astmeil mööda kirikumõisas tagur-
pidi üles.

Hända-Jaan. Mis sa halb! -- Kiisu-
gune inimesetükk! (Ähvardab usika-
ga lähe poole). See peab majast kadu-
ma, mida varem, seda parem. Ma
näen veel ikka ta silmi, kuidasta
mulle otsa vaatas - (sülitas) niisugu-
ne mait!

Perenaene. Kui ta aga meile ei tee mis
kuija eitee! Ta võib meil loomad ära

nõiduda; lehmael annavadgi juba vähe piima ja kana ei haudu poegi wälja. See on tal wana Rõime-Mari käest, see on ju ta tädi ja see oskab nõiduda.

Wanda-Jaan. Ära aja halpi juttu! Nõiduda ei wõi keegi!

Perenaene. Mis? Nõiduda ei wõi? Mis juttu sina ajad? Löö kiri lahti, kas saäl ei seisa küllalt kuradist, kurjadest waimudest ja nõidadest. Nõidasid on olemas. Eltsas ja mägede wahel uidadawad ümber ja elukoorte sissegi tikuvad. Keela, kaitse! Juhatus misugusega kooku, kas sa tead, mis kurja ta sulle wõib teha? (Ühes ammu lehm, siis ägab keegi ja kohe selle järel meeleheitlik naur)

Wanda-Jaan (ringi waadates, aralt)
Arwad sa, et misugusid on. Aäh! See inimene, see inimene! Tahaks, et ta oleks kus see ja teine!

Perenaene. Mina ka! Aga - tule nüüd

lähme magama. Uni küll veel ei tule, aga kendid saavad ometi puhata. On ka juba päris kott pime!

(Peremees ringutab ennast ja aegutab kuuldavalt. Tõlemad aegutavad, kobavad veel natuke ümber ja kaovad pikka aega tuust. Väljas lööb alles põuavälku, aga nõrgemini ja nõrgemini. Oues on kubiola - mist kuulda, ämbrite kolinat ja üksikuud sõnu; keegi rõõgib loomadega Maale hääl)

Maale. Kiti - kasi - kas saad eest!

(Arna all veab keegi jalgu järel, koputatakse mitu korda üksteise järel, siis lähuvad sammud edasi. Vähe aja pärast)

Ah sina oled, Mari - tädi? Tule lüppa, ei ole inimese hingegei, kõik magavad.

Käime - Mari. Hähähä! Peremeest siis enam kartata ei ole? Päris tõesti mitte!

Kas Willem ka magab? - Hähähä!

Maale (täunab toa ukse lahti, tal on ühes käes nõgine latern, teise käes otas raske piimaämber. Sügavasti hinge

Tõmmates paneb ta piimanõuu pöran-
dale, nõnda et piima üle ääre pertsal
Ta loetab ennast raskesti seinale najale
ja pigistab pilgus ajaks silmad kinni)
Ei jousa enam, oh sa Issäke!

Raime-Mari (sissehiilides, -inetu vana
naene, kulunud rätik ümber päa mässitud,
hilpudes ja närakates, loetab ennast kepi
najale ja kannab korvi käesvarrel. Kõik
küürus, punased silmalauud ja kõhn, nälg-
ginud nägu. Võtab Madel laterna käes
ja valgustab teda sellega). Siis nõnda
kaugel on sinuga lügi? - Lapsed, la-
sed, mis tükka te teete? Näed sa, oleks
sa kuulanud mis mina ütlesin, asi e-
oleks ammugi nõnda halvaks läinud
kiüüd pead temaga veerlema, ja kee-
ta ilmale tuleb - mis siis? Häbi ja
viletsus, nõnda et sa seda ärakanda
ei suuda ja inimesed sülitavad su
pääle. (Tüdruk jahmatab). Ma ju
ütlesin, minul on oma rohkene ja
kes seda sisse võtab, on kõigeot sellest

Kahti; Lõvi = Leena, Mäetsa = Maret
ja Kalamäe = Antsu Epp, kõik käisi =
nad minu palvel, aga sina, umal
tundus, sina ju ei tahtnud

Maale (kohkunud silmadega, et ta =
gasi tõealtes) Siis ellina tahan oma
last saada, mina tahan teda oma
kaius hoida, teda oma kätega
katsuda ja tunda, et ta minu on,
minu üks! ellina tahan, tahan
last! Mis mul ilmega asja, mina
naeran selle peäle, mis ilm ütleb
(Langehäkki põlvili ja tõstab aegedalt
käed üles)

Tule alla, mu latsere, sa tuled taevast!
 Ma tean, sa oled üks neist inglimestest,
 kes ülvel Jumala juures mängivad.
 Sa näed, kui vilets ma olen, kui vaene,
 kui mahajäetud - sa tuled ja mina
 rõõmustan ennast! Tule latsere, tule!
 (Kariab näo kätte vahele ja nutab)

Raime-Mari. Issa pojake pühavaimu-
 ke, Maete, kas sa mõistuse oled kaotanud?
 Jumalal, sell ei ole selle ussikesega midagi
 tegemist! Aga Willem! Willem, see tuleb
 valguse ette võtta! Kõi niisugune rõu-
 maal, ei taha asjast teadagi. Kas sa ju-
 ba tead, et ta nüüd Linnamäe-Anna
 ümber lipitseb?

Made. Ma tean!

Raime-Mari. Ja sina sallid seda? Niisugune naru, niisugune häbemata inimene!
 Mina sind küll aidata ei saa, mul ei ole isegi midagi süüa, aga Willem, see peab maksma!

Made (pukkanusi, pöörd kätte vahelt fästes)
 Milllega? Tal ei ole midagi!

Räime-Mari. Seda tean oma isegi, sina
rumal tüdruk! Kuisugune näljavaras!
Ongu mingi mängima, kui tal midagi
ei ole. See oleks temale armas, jätta
aga tüdruk siia lapsega istuma ja ise
lipitse teise, rikka ümber. Pane tähe-
le, ta võtab Anna ära!

Made (üleskarates) Seda ta ei tee!

Räime-Mari. Hähähä! Oled sina
aga rumal! Mina ütlen, tema võ-
tab Anna, see on nii kindel kui
aamen kirikus ja ei hooli sinust mitte
niipalju

Made. Ei, ei! Seda ta ei tee! Wanad
ainult on nagu hullud Anna ja raha
järele; ja Willem kardab isat! Ma
tean, et ta Linnamäele käib, aga et
ta Anna ära võtab - ei, ei! (Vanab
kahhlaull)

Räime-Mari. Petetud oled, päris
hale sinust! Willem - hähäh! Mina
luurasin talle järele ja nägin, kuidas ta
Annast musutas ja nägin kuidas An=

na temale sõrmuse andis, niisuguse
ilusa kuld sõrmuse -

Madle (Ägedall). See ei ole tõsi!

Räime-Mari. Küsi ta käest omelt!

Tema ütles Anna, ütlen mina!

Hähähä! Täed sa, kui rumal sa oled!

Sina võid vaadata kuhu sa jääd

võid oma lapsega nälga surra. On

Willem korrävana Linnamäe Kau-

nispää räimees, siis ta sind enam

ei tunne, pöörab näo teisale, kui sul-

le kogemata vastu juhtub. Ja laps-

see ei puutu temasse mitte midagi

pane aga tähele, ja sina -

Madle (naks kätt kõrvade ette sõju-

tades). Jäta järele! Jäta järele!

Räime-Mari (lõimab Madle kätte kõrva-

est ära, sisistades). Anna on rikas Anna

on kui piim ja veri! Sina oled vaene

sina oledgi juba unustatud, ja laps-

laps, hähähä!

Madle. Minu laps.

Räime-Mari. See - sohilaps? ! Lass

sureb mälya, vette viska ta! Kes ta isa on? Keeqi ei ole!

Madele (käsa usikasse surueles). Ellis! (Peksaq omale usikatega pähe). Ta ei pea mälgima, ta ei tohi seura -
Willem! (ähwardab usikaga õhku)
Willem!

Räime-Mari. Kõnda on õige! Ära ole tossikene! Ära lase ennast üleliüia, Willem peab sind ja last toitma. Minu juurde veid sa elama tulla, mul ei ole midagi selle vastu, aga - tema peab maksma!

(Madele on raskesti mõtetesse jäänud ja rahib taretanult ühe ja sellesama noha peäle)

Räime-Mari (teda minisates). Noh, mis sa rahiel? Ole sina rõõmus, et sul minutaoline tädi on! (Ringi vaadates). Kuule, kas sul ei ole midagi minu jaoks?

Madele. Mul ei ole midagi!

Räime-Mari (nutuselt). Oh Jessuke,

ja mina olen nii nälginud ja jänune,
 mina vaene, vana inimene! Kestud
 näljaurgas ka, see siin, kurat võtku
 seda vanda-jaani! Meil kahel on
 veel üksteisega sõnakene rääkida -
 välja viskas ta mind lävest ja mina
 palusin ometi kõiges paari raimnest
 ja pihutäit kartulid! Oota vana-
 mees, oota aga, (vehil kepiaga) meie
 kaks! (jälle muluselt) Oh Jessuke ja
 köht on nii tühi! (vaeb piima ämbrit)
 Hähähä - hähähä (Laueb kepi kurrkuda
kükitab nähku maha, upitab piimaämbri
suu äärde ja joob piina soomuga)

Made (teda piimaämbri juurest esmale kis-
kudes). Jessuke, tädi, ära tee! (ei si-
lase ennast eksitada suud matsutades,
jätab ta viimaks juomise järele, aigab käega
üle kõhu ja tõuseb häämelle pärast ägi-
seles maast üles)

Päime-Mari. Oi - see oli hää! - ah
 kui hää! Küüd - hääd öhtut! (Hää-
tab veel korra silmadega otises ringi ja

pistab näkku paar väime ja paar kar-
tulit, mis õhtusöögist järele olivad
jäänud, korni). Niid ma lähen aah!
Jumalaga, Maade, ela hästi!
Maade (vastumeelt nätt aneles) Ela
hästi.

Räimeffari. Ja siis - ära sumal ole
mõtle oma asja üle hästi järele,
ja kui aeg tuleb, tule aga minu
juurde - aga maksma peab tema!
(Luusib lävest rälja, Maade näitab te-
male laternaga tuld)

(Maade tuleb tagasi, puhub tule
koldes põlema, valab piima ambriist
patka ja seisab, näed risti, ning vahib
tulde, mis tema päale punast hel-
ki heidab. Niid tõstab ta näed
üles, nagu kiigutaks ta last näte pääl
ja ümised laulda)

Maade:

Sääl Kuusalemma mäe pääl,
 Tuul oksakesi liigutab,
 Sääl istub neitsi Maarja

30.

Latskest ta kiigutab,
Silitseb ta juusid
Oma valge käega,
Makka, makka latsene
Makka -

(Piim näib keema, Made nõhub, tēs =
tab paja tulelt ja valab piima ämb-
rissi tagasi. Tema liigutustest on näha
et tal raske mahakurnardada on. Ta
õhkab) Oh sa Jessuke! (Pikkamisi
teeb ta veel üht ja teist tegemist, inka
õhates, tõmbab siis tuhvlid jalast ja
pihku seljast. Siis otsib ta ukse võtit
ja kui ta ei leia, tõmbab lüki poela
kaskust ja seob sellega rehealuse ukse
lingi sinni. Teise ukse käärib ta luk-
ku, siis katseb ta järele, kasaken haagis
on. Siis kustutab ta laterna ära ja pääs-
tab juukseid, lahti. Juukseid tunad lan-
gavad paljaste olude ja sargi poole alla.
Õigades riskab ta annast wõrdi poole ja
tõmbab waika üle pää. Ainult wõrdes
wahelawahel ülesleekiw tuli annab weel

valguot. Made ei liiguta ennast. Niinul
koputakse anna sihta)

Willemi hääl (inna varjatult). Made -
made.

(Made ei liiguta ennast.)

Willemi hääl. Made - kas magad
juba!

(Jälle mõin vait, siis koputamine ja
lõgistamine rinnisevõlvurisse taga)

Willemi hääl. Made! Made, tee
üks lahti, mina olen!

(Made ajab ennast poolisturkile.

Lõgistamine lähed ägedamaks)

Willemi hääl. Made! Tee lahti! Mina
olen ju - Willemi! - Koh - tee üks
lahti!

(Made pistab kahtledes ühe jala
woodist välja)

Willemi hääl. Made - Made! (Lõ-
gistamine ei jää järele). Sa pead
mind sisse laskma, mul on sulle
midagi ütelda - tee üks lahti, Made,
ma palun sind! Madekene!

Made (värin juukseid temast üle, ta istub rooveli äärelle). Jaa - mis sa's nõnda kuldad?

Willemi hääl. Tee nüüd üks lahti, ma lähen rove jälle, üksainuke sõna!

Made. No võta! (Tõuseb üles ja seob ukse lahti. Ta on paljaste jalgodega ja sasilud juukselega; tuimalt rahil ta sissetungijale otsa). Mis sa's tahad?

Willemi (tema näest kinni hakkates äärmuses). Made, see ei lähe teisiti, isa saab asjast aru - sa pead ära minema!

Made. Ma lähen ju!

Willemi. Jaa, aga sa pead päris ära minema! Kei sa siiasamasse lähedale jääd, tuleb kõik välja - asi ei tohi aga välja tulla - ei tohi mitte! Made, siis ei ole mul enam ainusolgi rahulist tundi!

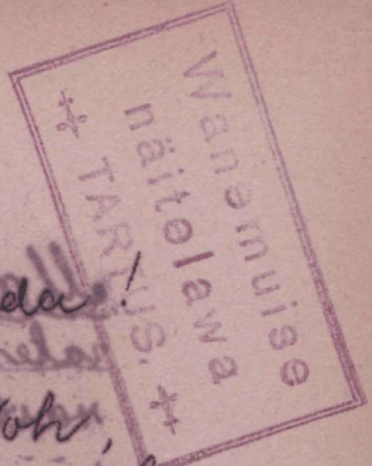
Made (temale lähemale astudes ja näkku sisistades). Kas on a rette pean minema või?

Willemi (kohkunult tagasi pörgates). Ei,

aga ei! Mitte seda - mitte seda!
Seda ma ei mõelnud.

Made (kibedusega naerdes). Mõh,
mis? Sa kardad vist, et ma unes sil-
le ilmun, sulle pärast surma enam
rahu ei anna? Ole julge, mina ei jook-
se vette, ega ei tee enesele otsa, ei-
mina pean elama oma lapsel!
Ara kardada, et mina sulle midagi
halba teen, sa oled ju minu lapse
isa! Mina näen, Killel jää aga
rahule!

Killel (ägedes). Oh sina õnnis-
tegya! Made, mul on ju sinust nii
kahju, ma ju armastan sind nii
väga, aga ära võtta ma sind ju ei
saa, sa tead, isa lüüeb mu surmaks!
Ja - kopikutgi raha ei ole! Oi jah,
oi jah. (Saib oma juukseid). Made,
sa pead eestkätt oma tädi juurde mi-
nema ja siis tase hiljakesi siit nur-
gast hoopis kaduma, ja kui mul raha
on, siis -

Maele (teda eest, kuuest kinni haa-
 rates). Kuu sul raha on? Ha - sina,
 nasta, nad ütlevad, et sa Kaunis-
 pää Annat võtta tahad! Annat-
 võtta! Ära seda tee, ütlen ma sulle!
 Mind sa ei võta - sa ei või, aga teist -
 ei. (võpustab teda). Kõik olen ma
 sulle annud, ma lähen, ma jään
 suu, ma - aga teist võtta - ei, seda
 sa ei tohi. Mind lapsel peab oma
 isa olema. Kui sa Anna võtad
 ja temaga lapsi saad, siis on minu
 laps unustatud - ära ütle et sul siis
 palju raha on - anne saan ma kopka
 sinu päilise palgast, kui - kui ukka
 Anna onehe käest - ja - ja - sina ei
 pea mitte, sina ei tohi mitte!
 (Võpustab teda metsikult, tõukab te-
 da siis eemale ja lömbab käed rusi-
 kasse). Paremini näen ma sind sur-
 oult enese ees, kui et sa - sina ei
 tohi Annat võtta, sina ei tohi mitte-
 kuuled! Willen! Willen! (Tema

hääb jääb kinni, ta ruskabennas ja jonnakid
ja peidab pää roodi riite sisse)

Willem (agades) llade, Jumala pää-
rast - ära karju ometi nõnda - isa võib
kuulda! Et ma sind armastan, seda sa
ometi tead, aga - mina - mina -
llade. Ära kogele, ütle lühedalt ja
kindla sõnaga: „Teist mina ei rōta“ -
ehk - (ta tõmbab padja roolist ja
virutab vastu maad nagu nänku karga-
mas seisab ta Willemi ees). Ütle see
sõna! (Vahib Willemile üks silmi tar-
relanult otsa).

Willem (silmi kinni pigistades) Ära
vaata mulle sedaviisi otsa - ära
vaata sedaviisi! (Taganedes). Ma
ei kannata seda ära, se oled nõnda
hirmus!

llade (metsikult meeldes). See? Hoi
hirmus olen ma? Haha - hahaha!

(Willem taganeb, ikka enam eemale,
ütledes tungib temale järele). Willem!
(Hõikab temast jõuga kinni, kinnab)

20.
teda roodi ette Tuli heidab kahmusest
valgust) Kõigepühama juures, van-
nu, et sa Annat ei võta ega kedagi
teist - vannu!

Willem. Mäde, mina ei saa, mina ei
või mitte, jäta! (Katsub asjata ennast
lahki viskuda)

Mäde. Ei, mina ei jäta, vannu!

Willem. Mäde, jäta! (Kõitlased üks-
teisega, Willem ei saa ennast lahki vis-
kuda)

Mäde: Mina vannu ja ütles: Mina van-
nun Jumala ja oma hingeõnnistuse
juures, et mina Annat ei võta, ega
kedagi teist! Vannu! (Kirub vägisi
tema käe püsti, ikka ühesuguse raudse
kindlusega päalikäies). Kõige vägevama

ma Jumala nimel, mina vannun -
Willem (väänledes). Mäde, Mäde!

Mäde. Kõigevägevama Jumala nimel,
mina vannun - (puurib omad silgid
poiuks näkku). Kõigevägevama Jumala
nimel vannun mina -

Willem. Kõigewägewama Jumala-ni-
mel - mina wannun -

Made. Oma hingeõnnistuse juures -

Willem. Oma - hinge - õnnistuse juures -

Made. Et mina Annat ei wõta -

Willem. Et mina - ei wõta -

Made. Annat ei wõta -

Willem (wärsedes). Annat - ei -
wõta -

Made. Ega kedagi teist!

Willem (häälel). Ega kedagi teist!

(Pause. Mõlemad seisawad liigu-
tamata üksteisele ristide wastu)

Made (laseb Willemi ülestõstetud käe
lakti, see langeb maha; tumeda hääl-
lega). Kiiel oled sa oma hinge peäle
wandunud.

Willem (jahmatab rahib Madele otsa,
tema suust tuleb wõngatamine ja häkki
ülewoolawas oires kisub ta tüdrukku oma
käde wahelle) Kõin on otsas! Min-
gu siis! Suud anna! (Suudleb teda
kui pöörane). Sina - sina -

Maale (teda tagasi tēugates). Pā-
ta!

Killem (teda vastu sindu surudes)
Küüd sa pead! Sina - sina! —
suud anna! Kõik on otsas!

Maale (karjaloales, lööb temale käed
ümber kaela). Ma vihkan sind!

Killem. Ma vihkan sind! Suud
anna, anna suud!

(Lasevad lahti, rahivad üksteisele
le otsa ja langewad uuesti üksteisele,
nõwasti rinnihoides, kaenlasse)

(Gesüie)

Teine waatus.

Maakoht Linnamäe jalal. Taga-
 pool mäe pääl ware, mille torni otsas
 väike kirju lipp lehvib, paremat ja
 pahemat kätt mets. Mäe jalal valgeks
 lubjatud korts. Kortsu ees muruplats
 lihtsate laudade ja pinkidega. Ilu-
 ru roheline, taewas sinine, kõik wä-
 ga lõbus ja armas. Paremat kätt
 ees wõsa, selle waijul pink. Pühapäew
 pärast lõunat. Anna, noor ja õitsew,
 tuleb läwest wälja, paar kirju laud-
 lina kaenla all, kandin kohwitah-
 sidega käes. Ta on heledates riietes,
 lumivalge põllega, kaela ümber
 musta nõuri otsas ristikene. Katab
 taga pool paar lauda walmis ja
 wahib paremat ja pahemat kätt na-
 gu ootaks ta kedagi. Linnud laula-
 wad. Pahemalt poolt tuleb Hilsem,
 pühapäewa riidis; ta on äritatuel ja

tusane, aga Annat nähes piinab ta
rõõmsat nägu näidata.

Willem. Tere, Anna, tere!

Anna (jahmatades ja rõõmsa karja-
tamisega temale vastu tõtates)

Ah, Wille, saäl sa ju oled! Kui kaua
lasiid enese pääle oodata! (Surub en-
mast tema najale). Kui juba inimesitu-
lema hakkab, ega siis minul enam
aega ei ole! Ja täna tuleb neid palju.
Nüüd on ju Linnamäe metsas palju
maarikaid ja nende pääle on linna-
saksad maiael. Laulukoor tuleb ka,
siis saame midagi kuulda. Kasei ole
lõbus, Wille. (Tõmbab teda põõsa
varjule pingi poole) Tule, istu!

Willem (teda kaenlasse võttes ja ker-
gelt kaisutades). Mul ei ole palju aega,
ma pean kohe jälle minema.

Anna. Minema -? Ah, Wille, miks-
pärast siis? (nukralt) See ei ole sinust
ilus! Eila lasiid mind ilmaaegu ooda-
ta ja üleila - näsid sa ka kõrges nagu

tuld toomas. Isa on sinu peäle päris
pahane ja rääkis emaga salaja.

Willeem (häkki tema kätt rõhudes) Mis
isa ütles?

Anna. Aii! Jessuke, kae pigistad pu-
ruks! Mina ei tea, mis ta ütles, aga lu-
bas sinuga rääkida! - Mis sul on?

(Willeem on püsti tõusnud, Anna
tõmbab teela enese kõrvale tagasi)

Kae missegune veider sa oled? Perve
ei ole wõi? Sa oled ju päris kaku-
tanuel. Ah, Willeem, mis sul ometi
niga on? (Surub ennast armsalt te-
ma lähedale)

Willeem. Mina - mina - ah, aega ei
ole, ma pean minema!

Anna Kuhu siis! Sullei ole ju
waja minna - jää ometi? - Kuhu
sa's lähed?

Willeem (mõtleb, siis näkku) linna!

Anna. Linna? Mis siis sinna?

Ooh, jää ometi siia! (Lükkab temal
juuksid otsesiselt tagasi ja waatab tema =

le silma). Ära tee niisugust kurja
nägu. Kui ometi teaks, mis sul
riega on!

Killem. Aah, mis sa nüüd niipalju
pärud - niisugune suur pahandus oli -
meie - meie - (ei saadasi)

Anna (uudishimulikult), Meie - meie,
- missis? Ülle ometi!

Killem. Meil - jäi lehm haigeks, ma
pean doktri juurest võtma tooma mi-
nema!

Anna. Nojaa, see on teine lugu, siis
muidugi pead! Oh kui paha! Kas
väga haige on? Jah, eks niisugune
lehm maksab mitukümmend rubla -
aga mis sa's selle pärast muretseel. Kui
ta ära lõpeb, ostab minu isa sulle
uue, teina teeb ju rõik, mis ma tahan
sa tule ometi pärast tagasi? Kava
sa näid! Muidugi tule tagasi, siin
on ju täna elu! Kuula, tulewadgi juba!
(Kaugelt emalt on korra laulu kuulda,
süs jääb rõik jälle vaiksiks)

Willems. Ma pean minema!

Anna. Aga sa tuleel tegasi? Tule
 tõesti! Ah, Willems (lõõb temale mõle-
mod käed kaela ümber ja peidab oma
näo tema rinnale) ma ei saa ju mi-
 dagi muud mõelda, pikksilmi
 ootan ma, kuni sa tulel! Ütle, mil-
 lal me kihlused peame? Isal ei ole ju
 midagi selle vastu! Illai kuul ütlerid
 sa: juuni kuul - nüüd on juuni
 kuu! Mina tahaksin ometi näha,
 mis näo teised tüdrukud teevad
 (naerab õnnelikult) Ja meie pulmab!
 Ah Willems, mõtle ometi, kui meie
 kahekesi kirikus seisame - mina
 valge kleidiga ja pika looriga -
 näi pika (näitab käega viideld möö-
da alla) ja muidipärjaga, selle pa-
 neme parast mälestuseks klaas-
 kastikesega kummuli pääle seisama.
 (Ühelt pääl tõstes). Mina väin
 äigusega pärga kanda, minu üle
 ei saa keegi midagi halba ütelda.

Kui ma ööseti üles arkan, kuulen ma
 juba pulmapillisi. Kas ei ole tore,
 Willem? Sina ometi rõõmustad ka?

Willem (teda suudeldes) No ja mui =
 dugi! Kui me aga juba niikaugel
 oleksime! (Ohatesoma nägu tema
näe alla varjates). Anna, Anna - oh
 et me juba niikaugel oleksime!
 Anna. Armastad sa mind, Willem,
 ütle!

Willem (jälle suudeldes). Ainult,
 ainult sind - aga - (kõhul ja sa =
tab hirmul enese ümber)

Anna. Mis sul on?

Willem (sügavasti hinge tõmmates) Oh,
 ei midagi! Ma mõtlesin, et keegi
 tuleb. Jumalaga, ma pean minema.
 (Waatab aralt ringi) Kas sa ei
 kuulnud midagi - Anna - (hakkab
läkki temast minni) Kas sa ei kuul =
 nud midagi? - Anna - midagi oli
 keegi näis hee! Kes siin on? Tu =
 hot in the... and nord, siis võtku

omesti

Anna (ka kohkunult). Hait, Willem,
hait! See ei olnud eluimene - Jes-
suke, ära nimeta kurja! (Panab te =
male kae suu ette). Kas sa ei ole
kuulnud, mis inimesed räägivad?
Ifeivõetsas ei olla enam õige asi,
ütleval Kadriõu koapas olla tõendid!
(Lõõb risti ette, teeb ka Willemile risti =
lõhe otsa ja rinna peäle). Kui nad
aga sinule kurja ei tee!

Willem (äritatud naerdes). Ah mis!
Jumalaga Anna, minu kõige
armsam ar - (jähmatab jälle ja
vaatab ringi). Jumalaga!

Anna. Jumalaga! (Annab Wille =
mile näht ja langel temale ümber
kaela). Kui häa meel mul oleks
olnud, kui sa siia oleksid jäänud,
nüüd pead nõnda üksi läbi laane
minema. Eila ööse nägin ma
kahmust und - Willem, kas sa ar-
onastad mind, Willem? Ohtul ja

hommikul palun ma sinu eest
jumalat - tule varsti tagasi!

Hääl majast. Anna - An - na!

Anna (hüüdes) Ma tulen kohe!

Jumalaga, Willem! (Kargab nõhku

minema ja kaob tupsa. Willem

vaatab temale järele, seal kahisevad

pöösad ja vana Raimel-Mari oma

kepi päale toetades, hüüab rõõsast rõõmest)

Raimel-Mari Hähähä! Kas sa näe,

nõi Willem! Kus sa ka käid, mis

sa eiendaad? (Tõpib temale kepiaga

õla päale) Hähähä! Kas asi hukkas

ja laps lakkas, Willemikene, et

sul niisugune nägu pääs on nagu

mõeldul, kelle tuuliku liivad toim

maha toonud, mis?

Willem. Jätta mind rahule! (Tõmbab

alla ist mööda oninna)

Raimel-Mari (keppi ees hoides ja teel

kinni pannes). Kõnda ei ole meie asi

mõeldud, noorehärva! Sina loogard-

tee et sa ülesse ilmale juurde saad!

Tema vaenekene istub koopas, laps
 haige arampides, hingekene iga
 silmapilk minexil. Sina ei näita =
 gi annast - (tema hääl muutub õh-
wardavaks) kui on raha, mis sa mul-
 le maksta lubasid? Kas sa arvad, et
 ma seda kõin jumala muudu teen?
 Ja llade, kas see sinu praarit palast
 söönuks saab? Sina, wulle, jändad
 siin Annaga ja ei hooli oma lapsest
 midagi! Seda waja su isale, wana
 wanda, jaanile wõi Anna isale waa =
 xida.

Willeim (tema suid kinnihoides) Wait!
 Kas sa hull oled?

Räime-llari. Hähähä! Kuidasta
 kardab! (Siirutab käe wälja). Noh, kui-
 das siis on, kas sa maksta jõuad?

Willeim (wäljasirutatud käe pääle liies)
 Araneetud painaja, säh sulle!

Räime-llari. Nohoh ära nüüd
 pejake häbemata ole! Kõlainime =
 sed küsivad nii kui nii iga päew, wuhu

siis Wanda - Jaani tüdruk õieti jää -
 nud, noh, küll ma neile jutustan -
 hähähä - (Hakkaab kaurkuru, käri =
sewa häälega laulmise kombel hüüdma)

Wanda - Jaani poeg Willem on
 Piiju - Madde lapse isa ja peitis ema
 kuu lapse metsa ära ja...

Willem (ahastades) Oh sa Issäke,
 oh sa Issäke! Wai ole ometi! Oh
 sa Issäke! Oh sa Issäke!

Räime-Mari. Tahad maksta - hähähä!

Willem (meltselikkalt) Kust ma sõ -
 tan! Mul ei ole ju mitte! Eessune.

Kadri, pöö mind wõi üles, ma ei tea,
 mis ma tegema pean - isa lööb mindel
 surmuse, ma pean Anna ära võtma -
 ja wana Kaunis pää, see ei ole ka ena
 lahke nagu ta enne oli, kui ma ometi
 teaks, kes temale midagi kõnne on
 puhunud -

Räime-Mari. Mina!

Willem (temale kallale kargades). Sina -
 sina -

Räime-Mari (nõrvale hoides). Hähähä!

Hähähä - ei ole ju tõsi, ma tegin
sinuga ainult nalja, ilus Willem!

Paras, paras, ilus Willemikene, mis
sa siis nii ummal oled!

Willem (piinatult ägades). See on ju,
et jää või hulluks! Aäh! (Lan-
gib pingi päale. Jälle kuuldu eemalt
laulu)

Räime-Mari (luuravalt). Jaah,
nõnda see on! Eks mina ikka ka
küll teada teha, kuidas see asi lõ-
peb!

Willem (üleskarates). Jaa - teeme lõpp!
Kauemini ei jõua ka seda ära kan-
nataeda! Nõnda ehk nõnda kui-
dagi väsi-lõpp! Eest ära. (tõukab
Kadi nõrvale ja tahab, kasa rusikasse
tõmmates, minna) ma lähem sinna!
Nii tõesti kui ma elan, Maale peab
ennast siit koristama - ma tahan
singrahu!

Räime-Mari (uudishimulikul) kuhu

sa tahad minna? Illis sa tahad
teha? Ara sa ole ühti nii tragi, llade
ei oska nalja. Ka-e - (tõstas kae sil-
made ette) säält tuleb ju Wanda pere-
mees, no see tuleb, kui kutsutud.
Tere ka, Wanda peremees!

(Willem on isat nähes käin jul-
guse kaotanud ja seisab säält nagu wal-
ne patune)

Wanda = Jean (pina pühapäeva ram-
musega, kaapkübaraga ja portslani
piiduga, ei pane eite lähelgi, vaatab
pojale valju näoga otsa). Mis sa's siin
teed, Willem? Mis sa siin selle vana
nõia juures seisad - kus Anna on?

Räime = Mari (Joani käinset puudutades)
Tere lõunast, Wanda peremees! Sa
vist küll ei tunnegi mind? Illina
olen Püju-llade tädi. (Kärbseles) Per-
mees, kas sina ehk vahest lead kus
llade on? Hähähä - llade jaks
kus ta õige on?

Wanda = Jean (pahalt) Mis minul

temaga tegu - ära karju nõnda -
 vait - mitte nõnda valjuste!
Räime leri (küürutades ja kätt välja =
 siutades). Wanda peremees, andne
 mulle midagi, mul ei ole ju mi-
 dagi süüa, ei ole räimexesi, ei ole
 enam teie kartulid, ei teie piimakest.
 Kein oleme näljas, mina, lade, ja
 lade laps. (Willem tahaks putru
panna, sunnib ennast aga seisma jää-
maja värses) - laps - hähähä - pere-
 mees, Wanda peremees, ilusa Wil-
 lemi isa, sa annad mulle ju hää-
 meelega midagi - eks ju - väga hää
 meelega - hähähä! Jaa? Kuulite,
 kui ilusti seal mängitakse! (Laul
tuleb lähemale, pausid kõlawad hulka;
eit kraaksub laulda):

Ma tean lugu, ma tean lugu

Dina on nitse suugu -

Ma tean veel üks parem tükk,

Ukse naese võttis sikk!

(Pillimehed tulewad taga pool pahemat

kätt metsast välja, seeki ehtis linnalasi
taga järel. Laul: „Kes on sind sa ilus mets
Karradel on kummed kae pääl. Prouad,
preilid heledates riietes, mõnedel lille-
päyad pääs, maasikararred ehk lilleki-
bud kaes; lapsed kirjude liblikapiiuid
tega, naeravad, lagistavad ja jagunavad mu-
ul laiali. Pingid saavad täis, kortsimest
hüütakse, kes juha tulebgi, tema kannul
Anna. Linnalaste järel tuleb aralt sals
paljasjalgsed külalapsi, poisid särkiväel
tüdrukud kirjude põlledes ja jäävad tah-
poole seisma ja vaatama, mõnel nä-
suus)

Käime-llari (võrraid nähes Wanda-Jaan
näekku hirmitades):

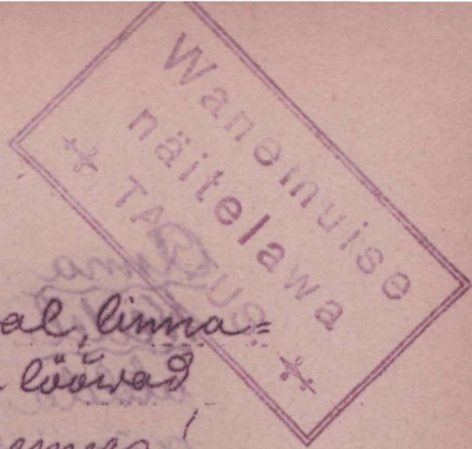
Ma tean veel üks parem teinek,
Uhke naese röttis siink! —

(nokutab pääga, hüüab temast mööda ja
kaob teiste hulka. Wanda-Jaan on sü-
vasti mõtetesse vajunud; Willem tarwitab
parajal silmapilku ja hüüab paremat kätt
pöörade vahelt minema)

(Kirje elu ja liikumine näitelaval, linna-
lased on lõbus tugu, lapsed löövad
kukerpalli. Hüüakse:) Premees!
Kohvi! Mulle üks kaks toopi pii-
ma! Härra Kaunispea, mulle pudel
õlut! Anna preili,ilus neiu, siiapool!
Kas õlut ei ole? Hee, kortsipapa!

(Kaunispea Annaga talitavad kiiresti,
majast tulevad tüdrukud kohvi kannudega
ja saia taldrukutega. Pillimehed istuvad
tagapool laua ümber ja puhuvad ühti-
lugu. Wanda - Jaan vaatab seda tuiselt
peält ja naab aegamööda tahapoolle.
Eespool laua ümber on seltskond här-
rad ja naesterahvad aset võtnud; kõi-
ge ees - publikumile kõige lähemal -
istub rahulikult parun Wedel, mustas
ülikonnas, vanakas, targa näoga härra
kuld prill nina peäl. Siit ja sealt
tervitatakse teda)

Tere paruni härra!
(Anna tuleb tasside ja klaasidega
lähemale)

Anna. Tere paruni härra!

Kedel. Ah, väikene Anna, tahtsin ütelda, preili Anna! No kuidas käsi käib? Inka terve ja võmus? Kuidas siis isa ja ema käsi käib?

Anna. Täna küsimast, paruni härra, hästi! See on hää, et Teie meile ka seela auru teete. - Teie olete inka kõigist neist kõigelaikum härra, kes vahet ka linnast välja, meid vaatama tulevad.

Kedel (temale näe. päälle katsetades)
Täna, väike Anna, täna! (näerdes teiste poole) Tä ei ole veel ära unustanud, et ma temale, kui ta alles lüua kõrgune oli, mõnikord pihutäie kompuvanka naasa tõin. Ja, ja, vana armastus, see ei muuteta, kas pole õige, Anna? Muudugi, kava see enam ei kesta, kui juba nii suur ja ilus oldakse, nagu preili Anna, siis leitakse ka varsti kena peigmees - no, laps,

Teie ei pruugi sugugi punastada
 ega see mõni habi asi ei ole - väi-
 mis - võib olla ongi juba - (paneb
käe Anna lõua alla ja vaatab temale
näknu) - võib olla ongi juba väi-
 kesel Annal peigmees.

Anna (häbelinult) Ooh, härra
 kreisiülem!

Hääl (kuusagilt laua äärest). Anna
 preili! Preili Anna!

Teine hääl: Veel pudel õlut!

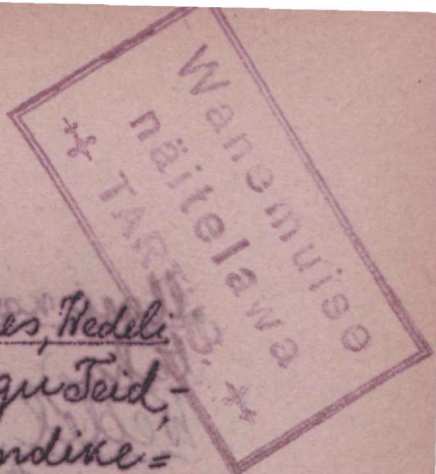
(Helistatakse kloaasidega. Anna, ennast
 vabandades, jookseb minema. Kaunis pää
 astub parun Wedeli laua juurde. Kau-
nispää, suur tüüp mees, sammusa pu-
 netava näoga, hästi riides, paksu uuni-
 ketiga nõhu pääl, aeglase liigutuste-
 ga, kumardab, nagu vana tuttav.)

Kaunis pää. Suur aum, paruni härra,
 et Teie ka jälle kovra meie pool
 näha saab - see on ainult lõbu
 pärast - noh, Jumalale tänu, meie
 juures maal ei juhtu ju palju isearalust,

kohtuhärradel ei ole meie juures palju
tööd - kuidas näsi näib, härra kreisi-
ülem?

Hedel (ületoostes ja Kaunispeäga paar
sammu edasi-tagasi astudes). Täna on =
mistuse aasta tänavu, härra Kaunis-
peä, mis? Kuulge, on aga Teie Anna
Tubliks, kenaks neuks üleskasvanud,
vaga armas laps! Väib Teile muudu-
gi varsti juba onne soovida, mis?

Kaunispeä (nõrvatagust sügades)
Jaa, jaa, ei ole küll - aga teate härra
kreisiülem, on ka niisugune asi, -
ainuke laps! Tahaks ka tema eest
hästi hoolitseda - ja seal on siis
mõnigi asi - (hoozu röttes) vaadake,
härra kreisiülem, Anna on kellegi
nooremehega sõbrustama hakanud - ei
ole ka ei midagi ütelda, aga -
(jälle nõrvatagust sügades) raha tal
ei ole, see on juba paha lugu - noo,
mis saäl teha, kui lüdrük teela
nüüd lahak-ainuke laps ta ju on,

aga -

Räime-Mari (lähemalt kemberdades, kedeli lähedale tungides). Jumal õnnistagu Teid, kulla härrake, kinkige vaesele sandike-selle midagi!

Kaunis-pää (pahaselt). Siin ei kerjajata, kasi inimema!

Räime-Mari (hädaldades). Oh Jeesuse, oh Jeesuse, mina vaene, vana inimene! Illinust ei saa ju enam millegi tegijad, mul on jaskoja, vaadake minu sõrmekesi, (sirutab kromksis sõrmeid välja) ja siis see seljavali, oh, oh, oh! Ei ole minul mingit aki ega armu-kinkige mulle midagi! (Kedel annab temale raha)

Räime-Mari. Jumal õnnistagu Teie jalajaljekesi õõ ja päeva ajal! Teie olete helde härra! Oleks ma alles noor ja ilus, siis - hähähä - aga nüüd - nõnda - (hüvitab ja kemberdab minema. Kaunis-pää tahab temale järele minna, Kedel hoiab teda tagasi)

Mari kaob kerjates tahapoole laudade
taha.

Wedel. Laske olla, Kaunis pää, ärge
ajage seda ära - ja, ja, häda ja
viletsust, meiesegune saab sellest
liigpalju näha, peab juba halustama.
Laske ka olla, Kaunis pää? Ma väin
Teile ütelda, kes nagu mina, saagedasti
vangimajaes käima peab ja näeb,
kuidas viletsus toovust ja toovus kuri-
tegu sünnitab, seal ei ole võimalik
külmaks jääda ja vaht olla! Seal
võtab halastus südames maad ja sun-
nib kõige inimlikkude nõbruste
peale pehmemini vaatama - mis
ju mulle ka süüks pannakse...

Kaunis pää (häbelikult). Oh, paruni
härra, oh - kuidas Te seda võite ar-
vata!

Wedel (naerataes). No, no, laske olla -
ega ütlege ometi Kaunis pää, kes see
vana naine oli? Kas keegi tema eest
hoold ei kannu?

Kaunispeä. Jaa, vaestemajas ta
ikka on, aga - eks see ole ikka ka
küll päris kaela langemas! Ja muu-
du - Rõime - Maris hüüavad leit -
tal oli õetütar, teenis siin Wanda pe -
remehe juures, aga see on nüüel mõn -
da nädalat juba kadunud, keegi ei
tea, kuhu ta jäi. Räägitakse, tal
olla laps olnud, ja - no ja, waadake
härva, (sügab jälle kõrvalt tagust) see
ongi see asi, Wanda - Jaani poeg
Willem -

Anna (tuleb jookstes). Isa, isa, kuula
ometi, musikandid, - tantsima
hakkavad! Isa - ema käsks uttu
tulla!

Kaunispeä. Wabandage, paruni
härva! - (Ara)

(Muusika algab reitisi. Üleüldine
arevus laudade ümber, laud ja
toolid liikatakse kokku ja tagapool
seatakse tantsima. Lapsel koguvad
ettepoole, küla lapsed segavad ennast

linna laste hulka. Wedel on tantsi-
jate vaatamisesse ununud. Anna
tuleb ja veeretab põllenurka näpu
vahel.)

Anna. Paruni härra!

Wedel. Kõ mis on Anna? Teil on
midagi südamel peal, seda märkab
naisegune nuusknina, nagu mina,
koh - koh, mis siis on?

Anna. Paruni härra. Teil ole
omati naisegune hää härra, mina -
mina - mina tahtsin - minul on peig -
mees, paruni härra!

Wedel (naerdes). Kõ seda ma arvasin!
Kes siis? Soovin õnne, soovin õnne!

Anna. Ist, paruni härra, mitte nii
valjuste! (Salaks) Wanda peremehe
poeg Willem! Oh, kohtu härra, ta on
nii ilus ja lubli mees, päris laesti,
ma ütlen -

Wedel. Poo? Ja mis siis teised asja
kohta ütlevad? On onuidugi kadetad!
ilus Willem ja ilus Anna -

61
Anna. Oh, see on ju kõiges, alles
meie eneste vahel! Ja inimesed neil
on ju ikka palju lobiseeda! - Kas
Teie teate juba, paruni härra, meie
metsas, ülevel Kadri on noopas ole-
vat (saisitab) kont. Ei mis, juba
paar nädalat!

Hedel. Mis jutt see on, see on ju nali!

Anna. Ei ole nali! Teie tunnete ome-
ti seda - Kadriina lugu? Kirjas
teda ei ole, aga inimesed teavad
ometi. Siin, Linnamäel ta ju olla
clanuel ja kui viitel, tema ones,
teda ära ajanuel ja arvanud, et ta
truu ei ole, olla ta ennast lapsega
noopas ära peitnud.

Hedel. Ja, ja, see vana jutt ei ole
mulle tundmata, aga - see on ju mui-
nasjutt. (Kaerakades). Mis see Kadriina
jutt siis nüüd siia puutub?

Anna. Kadriin näitab ennast!
Kuuldud on, kuidas ta seal laulab
ja et laps nutab! Orge naerge

ühtegi, oh, ei, ma palun, ärge naerge!
Wedel (esite naerides, aegajalt tõsisemaks
 muutudes, veatab mõletes enese ette maha
 ja raputab mitukorda peäd) Hm! Hm!
 (Almuudetud häälel) No, ja mis isa Willemi
 kohta ütleb?

Anna (silmi maha liies, hakkab Wedeli
 näest kinni). Ah, paruni härra, kui
 Tee nii lahke olete ja isaga paar
 sõna räägite! Temal ei ole midagi en-
 ne Willemi vastu midagi, aga nüüd
 juba paar päeva on ta pahane, ja
 ma ei tea sugugi, mis pärast. Willem
 on nüüd ka kõik oma julguse kaotanud
 ja päris õnnetu! (Ohkaes) Oh, ja mina
 tahaks, et pulmad pea saaksivad, meie
 armastame üksteist ju väga! Willem
 on nii häa mees, kui te teaksite!

(Kuna nad räägivad, lungivad lapsei-
 neist mööda, ettepoole ja laudavael näi-
 telava. Nad on üksteise käest kinni
 hakanud ja teevad mitmes salgas ringmängu
 külalapsed isekeskes ja linnalapsed isekeskes.)

00

Tagapool lantsivad ealised, naerma kuuluse
muusika mängib ühtelugu

Wedel (Annaga tahapoole kaeldes)
Wai siis Willem - hm! - soo, soo, - hm!

(Sinist taevast hakkavad pükkameri
filmeel varjama, päikese paiste kaob
lõpuspoole muutub näitelaval tu =
medants

Külalapseel (ungis hüpates ja lauldes):

Tutu - lutu latsikene,
A'ame kari kannu manu,
Suure aava ööse manu -
Müssa püma püma lutu sisse,
Anna minu latseli!

Külalapseel (teine salu):

Böit, söit saajale,
Ule oja onule
Taga tare tädlile!

(Kuna lapsed laulavad tuleb Wändla-
Jaan taajasi; Kaunispea tuleb ette =
soole, mõlemad juhtuvad kokku raputa-
vad nait astuvad kõrvale ja istuvad
pingi pääle maha, satuvad jutuaja =

missesse Lapsed, kui nende laul lõp-
 nud, jooksvad tahapoole ja jäävad
 hõnu inimesi vaatama. Wanda-Jaani
 ja Kaunispääl kuulitse kõnelevat;
Kaunispääl. See on minu sünni-
 sõna, Wanda peremees! Willem An-
 nat ei saa, kui sellel ilmarahva
 jutul lõpp si ole! - Mis siis selle
 laadega tihti on?

Wanda-Jaan (erutatult). Wanda
 teesti, kui ma Wanda-Jaan olen,
 Willemil ei ole laadega midagi tegu,
 mitte Jumala midagi, korda tsagi
 ei ole ta temale vaadanud. Niisugune
 lita, niisugune kõlvatu inimene tük!
 Kes teda teab, kuhu ta läks või jäi -
 võtku teda kont! Mina ütlen Teile,
 Kaunispääl, Willem on laitmata ini-
 mene ja kannab Teile Annat kätte pääl
 Kui ta teda ei saa, ma kardan, ta teeb
 omale olsa. No - (müksas keist küüvar-
nuriga) millal me's kihluseel peame
 ja millal pulmad teeme?

Kaunispea. No, tasa, tasa, mitte
nii ülepea kalla. Asjaga si ole ju
mingisugust ruttu.

(Wabatab ümber, lapsed on jälle
ettepoole tulnud, mõlemid mehed rää-
givad iseneski selasi. Lapsed on
ringi löönud, väikene kuletüdrukene
istub keskel, undrukunene ülepea kõi-
matud)

Lapsed (laulavad)

Kes see istub Koobamäel ?

Kadrin istub Koobamäel

Allis teeb Kadrin Koobamäel ?

Kammub oma juustid,

Heidab jälle magame

Maakab sode aastet !

Maakka, maakka Kadrin !

Tõuse, tõuse Kadrin !

Wäike tüdruk (kargab üles ja püüab

teisi). Uh ! Uh ! (Lapsed jooksevad külja-

lades üle vaitelava ja löövad siis jälle

ringi)

Wedel (leistega lähemale astudes)

Mis mängu lapsed seal mängivad, mis
Kadrina laulu nad laulavad?

Anna (lapsi keelates, kohkunult) Aga
lapsed! Kuulas te võite ometi! Kas
te ei kardate, et Kadriin ise kuuleb?!

Päime-Mari (last keskele ilmudes) Ja, ja
jumal hoidku, Kadriina nime ei tohi
suhu võtta! Kadriin istub ülal koo-
pas, ja müüel ihukatel ei ole tal ümber,
kui oma kollane juuks! Tema küigutab
oma last, ja (tumeda kohutava häälega)
kes teda kuurama lähel sureb ära!

Külalapsel (ninavalt) Me nägimegi
juba.

Kõned külamehed ja tüdrukud (on lähemal
tulnud ja hüüavad aralt). Kõi nemad nägi
wadgi juba?! Kadriinat!

Päime-Mari. Jessuke, oi Jessuke! Pangu
tähele, mina selle eest ei seisa, kas lapsed
elama jäävad (Sorgib oma keppiga laste
hel ümber) Kus Laanejaagu-Antsu Piider
on! Kus on Piider?

Aks poisine. Piidre võtt valutas!

Teine poisike. Piider jäi aiges!
Räime-Mari. No kas ma ei ütelnud -
jäi aiges! Ja, ja, - oi, oi, jäi juba aiges!
Si aita seal enam üksigi roht; kui
tema ka nägi, ei ole tal eluga enam
asja!

Kullarahvas (kohkunult). Jessuke,
jessuke.

(Lapsed hakkavad karjudes üks-
teise ümber minni, linna lapsed saata-
vad lohtise süuga päält. Muusika
vairib, aegajalt nojuvad näin laste
ümber.)

Kedel. Mis hull jutt see on? (Ellarile)
Miks te lapsi hirmutate? (Teda
umbusaldusega silmitsedes) Kas
Teie ei ole Pruju-Made tädi. Misots-
tarbega Teie niisugust juttu ajate?
Tehke, et te noju saate!

Wedel. Illis te nägite ja - kuste mida
 q nägite, (võtab väikese tüdrukuse,
kes Kadriinat mängis, näkõvale) räägi,
 laps, kuidas see asi oli?

Wäikene on arq, teisel mürkarrad teela,
et ta peaks rääkima

Tüdrukunene. Me lätšime mõtsa -
Teisel lapsel. Me lätšime jah mõtsa -

Tüdrukunene Ja siis - ja siis -

Teisel lapsel, Kadriina koopa poole -

Tüdrukunene Soal kuulsime õige õige
 ilusti laulma -

Külarahvas (ünsteist mürkarrad) Kuul-
 sivad õige ilusti laulma!

Wedel Edasi, räägi edasi, laps!

Tüdrukunene Ja siis oli ta koobaläve
 ehen väljan, pinn juuss oli tal mu
 kuld

Umberseisjael (imesteledes) Ah! (Tungj-
rad ikka lähemale)

Tüdrukunene. Ja ilus oli ta kui
 engel, mitte ei või tema päale vaadete
 tema nagu oli kui päe -

Wartenhilse
TARTU #
TARTU

Teised lapsed (täbiseji hüüetes) (Kuld-
rõiva olive tal sellan - Ei, sinise -
Ei, temal es oleki rõivid!

Tüdrukene. Ja puu ja lilli, väin
kumartive ja engli laulive -

Teised lapsed jah, taeva engli!

Tüdrukene. Engli riigutive last!

Külätüdrukid (uudishumalikult laste
poole tungides). Oh sa ime, oh sa ime -
ja nava näive (Üldine täbiseji
tungimine). Latse näive oma sil-
mäge! Oh sa ime, oh sa ime!

(Tungivad ühte huvikusse, imes-
telewad ja rõõgivad. Linnarahvas pea-
wad asja raariks, muusina hakkab
jälle mängima ja linnalised tantsima.
Wanda-gaan ja Kaemis pää, kes seni
sügaratti jutu sees olivad, tõusewad
pingi päält üles, rapustavad üks-
teise kätt ja lähevad pikkanisi küla-
rahva poole.)

Wanda-gaan (rõõmu pärast sarava näoga)
See asi on siis kindel, vana lang,

homme tuleme me kõjaviinadega
Kaunis pää. Mis räägitud on rää-
 gitud! Kui aga Wilhemil tõesti ülle-
 sejaga tege ei ole -

Vanda-Jaan (uttu vaheli) Kui tõesti
 kui Jumal taevas, meil Wilhemil ei
 ole temaga midagi seja, selle poole
 kasvõi -

Tääl näitelava taga. Mõrtsunael,
mõrtsunael!

(Kiinnap tormab näitelavale, ko-
 mistab oma müüga üle tema kannul
 paar külameesi. Lapsed jooksevad kor-
 jades karali)

Kiinnap Mõrtsunael, mõrtsunael!

(Muusika katkestab läbilõikava
 lüüsonahkseiga. Kõik äravuses. Labiseji
 ümbrimine) Mis on? Mis seal on?

(Wedel seisab kasvel, tema kõrval
 Kaunis pää ja Vanda-Jaan, esimese poole
 pooral ennaol Kiinnap)

Kiinnap. Püha Jumal taevas - mõrtsu-
 cael! Vabandage, midagi on juhtunud!

Här - härra kreisiülelem (koosõnnast
ja püüab värske moodi seista) - ta
ta on - ära lastud!

Kedel. Kus? - Kes? (Liikumine
rahva keskel)

Künnap (kirju laskurätinuga hiep
kuivalaades). Jaa - härra Kreisiulelem -
ta on metsas, Kadriina koopa es
maas -

Umberseisjale karjatamine. Kadri =
na koopa es.

Künnap lina tuler nõndasamuti
mööda jõekallas ja - sääl oli ta
maas - kein ümberingi maha tal-
latud. Ta on praegu alles sääl, see
alles, kui Te ei usu, mingi vaatama!
Nõnd woolab haavast välja ja jookseb
jõkke. Nõnda on ta temale noaga
pistnud, olekohe südamesse, et ühe-
korraga valmis - surnud!

(Inimesed ümberingi seisavad
hirmu pärast kui tarretanud, mõned
linna naesterahvad karjatarvad ja hoiu =

79.

mael käed kõrvalde ees)

Wedel. Kes? (Kes see on? Kas te tun-
nete teda?)

Umberseisjael. Jessime- ja, kes? (Kes
see on?)

Künnap. Wanda. Willem!

Wedel (pöörab tagasi, lööb käe otsa-
eise ette) Oh!

(Üleüldine labilõinast kirjeldamine
Kõigest kõige üle kõlab Wanda jaani
südant lõhestav kirjeldamine. Ja kukkub
kui mähkainetud puu otsele maha)

(Jessie langeb uhtu)

73.

Kolmas waatus.

Tuba wallawanema talus Tagasinas
 üks mis sisemistesse ruumidesse hiib. Pahe-
 mat nätt üks maante poole, ukse
 kahel pool kõrwal aknad, kust päikene
 eredasti sisse paistab. Seinde ääres
 paar pinki. Paremat nätt laud, mõned
 arbid, pääl selle ees paar tooli. Tagapool
 jämeda woodilinaga ilenakatud kandel-
 raam. Selle ees tool pesunõuuga ja teine
 arsti kõike rüstadega. Kui eespool
 kõusek, katob kreisiarst parajasti kanta
 kanderami üle. Ta on sargiväl, astub
 pesunõu ette ja peseb oma käsa.
 Selle juures pöörab ta pää laua poole,
 kus kirjutaja istub ja kirjutab. Kõdel
 käib rahututi sammudega laua ees
 edasi tagasi. Akna all seisab walla-
 wanem, silmad rinnupigistatud ja
 näitab alaliselt Jumala poole õhka-
 wat

Kreisiarst. Sekretäri hävra, võlke veel põlvkõlli üles. Koapiste on Thoraxi läbi puuritud, on kopsusse tunginud ja verejooksu sunnitanud. (Wedeli poole). Uskumata, missuguse hooaga ta on terganud, sell on hüglajõud olnud. Vaselihakkamisest ei või kanelgi olla, ta peab ootunud olema kui härg, muud kui et ta surmavõitluses käega mõrtsuka juurtest xinni on haaranud; tal oli ju veel terve kost pikki, kollaseid juukseid usikasse pigistatud sõrmede vahel.

(Süütab sigari põlema). Vallavanem, tehke ometi aken lahti, et me siia nature värsket õhku saame-hää, et me juba varakult valmisolemine-niud sooja ilmaga keskpäeva ajal! Puh! (Süütab kowasti). Paruni hävra Te näete nii kahvitanud välja.

Wedel (Sekretäri). Kas ka nuga artikide juures on?

Sekretär. Ja muudugi, paruni hävra! Vallavanem tõi ta ise eila

ninoravatuks sees siia, nuga on alles vä =
liku sisse mässitud

Kallavanem (väristades). Jessune, elu =
ajal ei lähe see meelest, mulle hakkas
päris halb! Kõigel ööl ei saanud und
silma, see on ju hirmus!

Kreisiarst. Te kartsite küll, et see
süü võiks ülestõusta ja Teile maga =
mise lüppa tulla? See ei liiguta
ennast enam, see on surmud?

Kallavanem (aralt kanderaami poole
vaadates). Oh ei, ei, doktri hävra, seda
ma ei kartnud, aga ma ei võinud unus =
tada, kuidas ta seal maas oli, suu
lahti ja silmad tuhunid - (tema karm =
bad lajisevad) ja mõne tunni eest oli
ta omelti alles elus ja terve! Issand,
Issand, misugust asja ei ole enne juh =
tunud, nii kaua kui maailm seisab
Jumal hoidku! (Lööb risti ette, tema
huuled liiguvad palves).

Kreisiarst. Mis ma ütelda tahaksin
paruni hävra, Te olete asjas ütlemata

osavasti toimetanud, et imestele aina!
 Tore, et Te just parajasti siin juhtusite
 olema, nõnda ei pääsnud kirjategija
 enam põgenema - kui mina tuliv, oli
 ta juba kinni võetud

Wedel. See ei oleksgi põgenenud! Te
 oleksite ainult pidanud nägema, kui-
 das ta ülal keepa kõige pimedamas
 nurgas kinkitas, last vastu rinda su-
 uel; lapse nutt juhtisgi tema
 juurde. Kerine nuga, vana väetamud
 tuuts, millega ta ehk Wandal koema-
 dele loitu peeneks oli lõiganud, tema
 kõwal maas. - Arvalavast on nuga
 Wandalt pärit; seal kedagi ülekuulata
 ei olnud ju võimalik, peremaene kram-
 pides, peremees on kui surmud ja - Rää-
 me-Mari, see vana nõiel vigurdab veel
 inka minestusi. Kennivõtmiseks oli
 ju küllalt põhjusel - ah, see õnnetu
Kreisiarst. Paruni härra ma arvan,
 et Teie kaastundmus vist küll õigel
 kohal ei ole. Jumalale tänu, kui see-

sugune hirmus inimene oma palga saab, see ei ole ju enam naesterahvas, see on tiiger, see - see on -

Wedel (hõiselt) Ei, see on ainult ama!

Armas tohtri härra, Te võite küll murtnud jalaluud latti panna ja selle üle otsustada, kas kellegi süda haige ehk terve on, aga - mis selle õnnetuma naesterahva südamel liikus, selle kohta ei tea Teie otsust anda. Olexsite Te seda pilku näinud, mista oma lapse päale heitis, kui see tema käte vahelt kisti, kui tema käed xinni seoti ja ta ära viidi! Tärveta = nult, ilma liigutusega, kivistatud näoga astus ta, needra, äritatud rahvahulga keskel - mul oli tegu te = da kaitsela. Ainult tema silmael otseerivad, rippusivad kirjildamata igatsusega ringuja marakate topuse pääl, mida tema eel kant; poolseri = ja lapseloomaruse pääl. - Armas sõber, see siin ei olnud otlemüelded ku =

ütle, see sündis hõelavaitel! Usuge
 mind, õigus muutab siin, kus ta hukka-
 mõistma peab - taci wõi anders an-
 da, aga ta saab au!

Reislarst. Keine mõista, tähendab
 keine anders anda! Ouis tatusel
 paruni härra, Tse olete aadeli = mees,
 aga - (claralt) olete temaga juba pik-
 malt rääkinud? Ellista ütled? See olex
 huvitav!

Wedel. Keel mitte. Ma olen ainult tä-
 hele pannud ja oma tähele panekuid
 sellega, mis enne kuulsid, mitte
 ajada natsumud - mis eest ma siis
 juba mõnda aastat ametit pean?
 (Kallavanema poole). Kas surmu lähe-
 matest omakostest keegi siin on? Tä-
 haksin neid, enne kui ära sõidame,
 emeli veel surmukeha juurde lasta.

Kallavanem (nuttab keskusest välja
 ja tuleb wartsli tagasi, kuna teised wairuelt
seisawad). Hända peremees on sin ja
 Anna oma isega, nad ootawad teises

Vanemuise
näitlelava
+ TARTUS +

79

toas.

Wedel. Tõuge nad siia!

(Wallawanem jälle ära. Härrad
võtavad istet. Pause üks avarennast,
Wanda-Jaan pühapäeva viides astub
sisse, tema järel Anna mustades riietes,
nägu taskurätiku sisse surutuel, Kau-
nispäe saatel. Keige viimati walla-
wanem. - Wanda-Jaani astub näitlelava
keskele ja jääb sääl larvetanud pilguga
seisma. Kaunispäe teretab härrasid,
Anna teretab pääga, ilma silmi üles-
löömata. Wallawanem müksab Wanda-
Jaani.)

Wallawanem: Wanda peremees, kohu-
härva ja. Kohke härva on siin

(Wanda-Jaani käsi kahmal kübara
järele.)

Wedel (üleskarates). Wanda peremees,
mul on teist kahju, Te olete palju
kavtanud!

(Wanda-Jaan, pöörab ennast äkki sim-
ber, näeb känderaami ja langeb nagu

välguks raba tuul, selle kõvale noha)
Wanda = Jaan (südant löhestavalt
 karjades). Willeem! Willeem! (Wiskab
 ennast kummuli raami peäle ja hakkab
 mõlema käewarrega selle ümber kirini)
 Willeem, Willeem!

Wedel (temale nält öla peäle pannes)
 Wanda peremes, wõtke meeled kokku,
 rahustage ennast!

Wanda = Jaan (äkki ümberpöördes)
 Härra, härra, leidke see üles, kes seda
 tegi, leidke see üles - ja mina, mina -
 (wiskab ennast jälle surnukoha üle) Willeem,
Willeem! Willeem, silmad tee lahti, sa
 magad omeli ainult raskesti? (katsub
 surmit käega). Willeem, Willeem!

(Pause. Keegi ei liiguta ennast ainult.
 Anna muutub valjuste, nägu taskurätiku
 sisse surutud.)

Wanda = Jaan (ümiseles alates, aga
 hääl tõuseb jälle kuni karjumiseni). Müüd
 oli kõik asjata, müüd langeb kõik kokku,
 müüd võin ma kirjama minna - Willeem

Willehm! (Peksaõmale uusinatega pähe
ja lööb käed oma saitud juukse sisse)

Kallawanem (sisistases Wedelile). Ja
kui saas Willemit taga, see pidi rikka
oninija majasse tooma ja wanamehe
hädest välja aitama, nüüd ei saa
koigest sellest midagi ja see teeb wana-
mehe hulluks.

Wanda-jaan (sernukaha raputasles)

Willehm, Willehm! sina ulak, sina
naru - mis sa teed, mis sa oled teinud -
kas sa intressid ära unustasid?

Jaanapäeval on tärmin, tärmin (nae-
rab nõrgameelselt) haha, Wanda-jaanil
ei ole enam katusi päa peal, ta võib
kujama minna - sina naru, sina
liiderlik inimene, sina petis, ma
lõõn su sernuk - (waljusti huludes)

Willehm, Willehm! Minu poeg, minu
poeg, minu ilus poeg!

Kreisiarst. See inimene on arust ära!

Wedel. Wanda peremees, see ei lähe
ärge karjuge nõnda - mõtelge, see on

Jumala lahtmine, kes Teile poja
andis ja kes ta Teilt jälle võttis -
palvetage tema poole!

Hända-Jaan, Jumal? Hahaha -
selle päale ma vilistan! - Palvetama
pean ma? Noo, nõnda jumal ma
ei ole - keejama pean ma minema
minu talu - Hända - Hända - Hända -
ei ei ei - (määratseb nagu pöörane). Hil-
lem, ärka üles - haha - Hillem - haha
Hillem - haha - hahaha - (naerab ja
ulub vahetpidamata läbiseigi)

Kreisars (tema alla alt kinni hakanud)
Walfaranem! Hüge see mees siit wälj
see ei sünni, tal ei ole enam pelget
aru!

Hända-Jaan (lasub ennast nagu last
üles aidata ja wargub, walfaranemast
dud, wälja, naerdes ja lallutades läbiseigi)
Hil-lem, - ha - ha - ha!

Wedel (omale näega üle otsaesise ha-
gaedes ja lohtuga üht pilku vahetades)
See on hirmus - Jumal hoidku!

(Pöörab ennast Anna poole, kes nuttes
pingi pääle rajunud on, tema isa sei-
sab häästieles tema kõrval). Anna,
onu armas laps, soovite oma peig-
meest veel korra näha ta ei ole
enam hirmus, teile ei jää temast
enam kohutav pilt (Hilj, teda
surnuraami poole ja tahab lina
ülesteeta)

Anna (taganedes) Ei, ei, ei (Sirutab
käed enese ette värga, lla ei taha
teda näha, ei, ei. See ei ole minu
hillem, seda siin mina ei tunne!
Oh paruni härra (nutab rajust) kui
õnnetu ma olen ja olen ometi nii
õnnelik, eks ole, isa?

Kaunis pää (kummalt mina nuusates)
Oh paruni härra, kui hirmus see
kõik on, ja alles eila olime nii
rõõmsad - vaene Anna, onu vaene
Anna! - Oh et see inimene oma
jalga üle meie läve ei oleks loonud,
ta ei olnud midagi väärt, muudagi

oleks see sündida näinud, hauas
 peab ta ennast ümber pöörama,
 kuita meie vaese Anna pääl
 mõtleb. Anna, ole vait, sa saad
 kõik mis sa tahad, ma sõidan
 sinuga linnas ja ostan sulle mida-
 gi kusk-ära nuta, ära nüüd nuta.
Anna (ennast isa käte vahelt lahti tehes)
 Ah, paruni härra, Willem on surnud,
 kõik minu rõõm on kadunud - ja nii
 hirmsal, nii hirmsal kombel! Kuita
 ometi surnud oleks nagu teisel inimesel
 nooled, kuita veel Jumala armu oleks
 saanud - aga nõnda, nõnda, see on hir-
 mus! Ma ei ole ju tema pääl kuri-aga-
 (ta ringutab käsa). Ma lahtsime varsti
 pulmi pidada ja nüüd - nüüd - ma ei
 taha enam elada - Willem, Willem!
 (Tingub kanderaami poole ja sirutab käe
 välja, aga taganeb ahkumult) Ei, ei, ma
 ei või, ma ei ole ju tema pääl kuri-
 aga - ma ei saa!
Hedel (trööstides). Ärge nutke nii

wäga, Anna, ärge olge nii õnnetu,
Teie olete veel noor, aeg parandab
palju; Teie hakkate kerra uuesti en-
mast elust wõnnustama!

Anna Ei, ei, ma ei taha enam elada,
puusärgeis tehassin ma puhata ja mit-
te sõna enam rääkida ega kuulda -
ööel ja päewa tahan ma palvetada,
Willemi wäese hingekese eest palve-
tada, oh Jumal! Halas taja Issand,
halasta meie ja tema hingekese päe-
le! (Ta nokkub, ukse pihta, mis maan-
tee poole wüb, no putatakse.)

Hallamane ja Hedel Sisse!

Paljasjalgne poiss (tuleb arst tupppe
ja noogeleb). Mis sind saadeti ütlemä -
Künnap ütleb - näskis nohtuhärra -
dele ütelda - tema ütles - näskis
ütelda -

Hedel Mis sind wäsi ütelda, laps,
kes sind saatis?

Poiss Hallamaja juurest härra
Künnap - nemad tewad mäsu,

pilluvad õividega, tahavad teda sur-
naks lüüa, Kinnap ütles, kuni
õuüthobuseel tulevad - näs kis ütelda -
Kedel. Härra sekretär, palun, min-
ge vallamajasse. Üradnik loogu wang
süa. Kallawanem, minge ka nasa,
noomige inimesi rahule. Muretsege,
et wangile paha ei sünni, teie vastu-
late tema eest (järelle hüüdes). Tooge
wang kohe süa. (Mõlemad poisid kesega
ära)

Anna (kohkunult). Paruni härra,
süa? Seda inimest? Ja Te ei kardate?
Kas see tõsi on, tõesti tõsi - süa?
(Kindlalt oma pisaraid õuivatastes) Tule,
isa. Jumalaga, paruni härra, mina
süa ei jää (Härmus ja rihas). See lävi
on reostatud, see tuba teotatud, kuhu
naisugune sisse astub - õhn saal
roojasaks - mina päästan oma hin-
ge, see jäägu puhtaks - (sülitab välja)
Naisugune.

Kedel Aga Anna, nii vali, ma ei

tunne Teid enam ära (kurvalt naera-
tades). Teie ei saa roojasens kui see
vaene inimene siia sisse astub.

See on õnnetu, tuhat kord õnnetum
veel kui Teie olete - vaadake smeti
enne tema viletsust ja Teie tunne-
te enmast rikka!

Anna (ägedalt). Ei, ei, mis Teie ei
anna! Temaaga ei ole minul midagi
ühist (Kätt rusikasse tõmmates). Ma
ei taha pattu leha - aga niisugune!
Willemi on ta ära noidenud, tema
hinge kuradile mänginud, aga minu
palved peavad Willemi hingekese
päästma! Willem - (astub nande-
raami poole aga kohkub jälle tagasi)
ma ei ole sinu peäle kuri - Willem -
palvetada tahan ma sinu eest
enam ma ei saa teha! - Issand ju-
mal! (Langeb surnuraami kõrvale
põlvili. Väljas haalte sumin, surutuul
põlastuse hüüded tulevad kuuldavale)
Willem, Willem! (Ta nutab südant

tohestavalt). Nõnda näha kui ma
elan tahan ma sinu hingese
est paluda - nõnda armas kui
sina mulle olid, nõnda ei armasta
ma ometi enam kedagi muud!

Kaunispea (teda üles aidates). Tule,
Anna, tule!

(Wäljas maantell käre, ahverla-
wate hääle sepu. Müüd lähel üks
lahti, üle läwe astub llaele, Kinnapust
tougatud. Tema selga katawad wallawarem
ja sekretär. Müüd, kui üks lussu lan-
gel, wäljas kohutaw nisa poljudest wõrudest
lladel pihik mudane, sargikäinud lühki-
aistud, sasitud juuks lahtiselt mööda
pööl onaha sippumas)

Anna (teda nähes). Bee ta on -
Issand Jumal.

(Kahmal oma undrukud kitsalt
korku ja tõrnal sügawalt põlastawa
pilguga llale pääle temast mööda, läwest
wälja. Kaunispea tema kannul)
Wedel (waljusti). llade Puiju, kas Te

tunnete-seela siin? (Astub ruttu kanderaami juurde ja tõstab lina üles. Koiv
rohivad põnevusega, hinge kinni pi-
dades. Maale pääle. Maale ühe sammuga
kanderaami ette astudes. Jaab seisma
ja vaatab lavretanuid pilguga selle
pääle maha. Pause)

Hedel. Kas Te tunnete teda?

Maale ei vasta)

Hedel. Maale Puju, ma küsin Teid
weel korra, tunnete Teie seda siin?

Maale (tigedalt ümiseses). Sääl -
sääl ta lamab! (Siis nagu väitja
häälega) Sääl ta lamab - (pärus lä-
hedale astudes) sina - sina!

Kreisiarst (sekretärile). On meega
inimene - suurepäraline meelekind-
lus - waadake, silmogi ei pilguta!

Hedel (lina jälle surnu üle kattes)

Waadake mulle otsa, Maale Puju,
Teie tundsite teda?

Maale (vaatab temale lavretanuid
pilguga otsa, nagu waataxsta naugete)

Wedel. Teie tundsite seda siin?

Made (päaga nokutades). See on Hillem!

Wedel Teie teenisite Händal - Hillem oli Teie peigmees? Eks ole, Hillem oli Teie peigmees?

Made (nokutab päaga)

Wedel (rahuliot tooni muutes, korraga väga valjult) Teid süüdistatakse easkes murites, Teie olite Hillem Hariku tapmises kahtlane.

Made (jahmatab; ta väriseb)

Wedel. Kuulite, Hillem Hariku tapomises -!

Made (avab suu ilma et ta vastaks)

Wedel. Mis Teil ütelda on?

Made. Tema vandus mulle - vandus mulle - tema töötas -

Wedel. Tema töötas Teid võtta, eks ole? Ja siis jättis ta Teid lapsega maha, eks ole? Ja siis olite Teie ta -

Made (vihaseilt). Mina ei ole temale midagi teinud, mitte midagi! (leetskult ümgi vaadates). Kes võib ütelda,

Ta on kohtu härrade ees! 17

Made (segaselt) Ta karjub minu järel! Laske mind minna - ma pean minema!

Hedel, Teie ei või nüüd mitte minna! Ühelge mulle, kes on Hillem Kariku surma juures süüdlane? Kes tappis tema ära? Ma ei või Teid nüüd minna lasta, mõtelge järel, kes on süüdlane?

Made (temale esite tarretanult otea vaadates, siis valjusti näerna puhkes). Ha, ha, Wanda - jaan, nüüd on kõik sinu käes! Härra (astub lähemale ja sosistab). Wanda - peremees on süüdlane, seda võite te uskuda, Wanda peremees, Wanda peremees! Tema niisugast Hillemit, tema tahtis ükskaks saada, tema käis Hillemile pääle - Hillem - Hillem -! (Tema hambad suus löövad kokku, ta jääb vaht ja vaht tarretanult tühjusse)

Wedel. Siis Wanda perimees on süüdlane? Ja Teie? Mis Teie tegite? Kas Teie Willemile midagi ei teinud?

Madde (nagu meelde tuleb), Mina, - mina - mina olen tema - (üttes) ei, ei, mina ei ole temale midagi teinud, mina ei ole teda näinudki! Küsi-ge Linnamäe Anna käest, see ehk on teda näinud. Mis te minulult küsite? Mina ei ole midagi teinud, mina olen ilmsüüta, päris ilmsüüta - laske mind minna - ta on ju nii väikene ja nii haige, ta nutab - kas te ei kuule? Minu laps, minu laps - laske mind omale minna!

(Guuresõlised waatarad üksteisele otsa ja rehtlavad õlaid)

Kreisiarst (omale otsaotsise vastu tippi-des) Ta on natuke segane. Ei ole naime - laps on alles paar nädalat vana, viletsus, väljatougetud ja siis - meeleäraheitmine!

Kallavarem (sosistades). Jumalane,

mis ta siis veel ütleb, kui ta kuuleb!
Hedel. Minna lasta ma Teid ei
 näi, Made Peju, olge mõistlik! Was-
 tane minu küsimiste peale, lihidalt
 ja selgesti, Teie olete kohtu ees! Olete
 Teie hiljem hariku ära tapnud ehk
 mitte? Teie süü kohta on kindlaid
 tõendusi olemas, astve enese eest.

Madde. Ei, ei, ei - kolmkord ei - mina
 ei ole seda teinud ja ei tea millestgi!
 Hä, sina (astub surnu lähedale) mis ma
 sulle olen teinud? (Ahvartades). Aga
 mis sina oinule tegid? Minu laps,
 minu laps! (Tõstab rusikaid ja tormab
wäljuse ukse poole). Laske mind
 wälja, mina pean minema!

(Uks hoitakse kinni, ta põrutab rusi-
katega vastu seinu). Wälja, mina pean
 wälja saama, - ta karjub - wälja, wälja!

(Uks wihane aisa, kuulduks hüüdes,
 naagu: Raibe! Nusugure! Lööge ta sur-
 meks!

K. O. O. wanem (aknast wälja padates)

Mämu teevad, Jessuke, kiividega niskavad
(Kiivi lendal tuppa)

Wedel (akna alla astudes ja seda kinni
pannes). Hagusi! Kas te rahule ei jää!
Häbenege.

Hääl: Ta on ju onõrtsukas! "Inimese
tapja!" Nõid, nõid, nõid! "Lööge
ta maha!"

Made (seni seinu mõõda ümber eksides)
Minnu laps, minnu laps! Ma pean
minema! Sina! (Tormab rusikatega
Wedeli kallale)

Künnap (teda toqasi niskudes). Kas
sa hull oled? Beei pea!

Made (rõõgusti karjudes nagu pöörane
rabeledes). Ta karjub - ta karjub - minnu
laps karjub!

Wedel (väga tõsiselt) jääge rahule,
Made Peju, ta ei karju enam. Tõie
laps, teie väene laps - temal on
müüd hää - ta suri täna ööse.

Made (nagu rõõgust tabatud siis ühe
rapsuga Wedeli poole karates). Minnu

laps - mis -

Hedel (pääd langeda lastes) Ta on surnud.

(Ilma hääleta, rippuraste kättega langed. Mõde maha. Tema pea lööb Hedeli jalga peale. Ta lamab luugu - tamata. Liikumine päält waatejate kes-
Kallawanem. Jessuke, Jessuke, ta on surnud!

Kreisiarst (ennast maha kumardades)
Ta on ära minestanud. (aitab kirjutajaga teda üles tõsta)

Made (äkitselt luigates, silmi pärani ajades ja mehi tagasi tõugates, kergalt üles). Arge puutuge - mis te tahate minust. (Kakub mõlema käega oma lahtiseid juukseid). Äranestuel olen mina tegin seda, mina tegin!

Umberolejad. Ah!

Made. Koaga tõrkasin, otsenkohe süda messe, mina - mina - mina! Teie, (tõukas Hedelile rinda) kirjutage üles, mina - min - mina tegin seda - ja nüüd - tehke

minuga mis te tahate. (Wangub jalal)
Hedel. Andke temale isete. Onnetu
 inimene! (Ennast tema üle kumarda-
tes). Naene naene!

Madde (mahalangenud pääd löotes, temale
stea raadates). Onnetu, onnetu - naene?

Jaa, jaa, ma olen naene! (Kaljusti
muutsudes) ma olen naene - hävra,
 armas hävra, laske mind surra!

(Kakab tema xumest abivõtsivall xenni)

Kõik tahan ma ütelda (luxumine
juuresolejate keskel). Laske mind
 muud kui surra! Mina tapsin
 Killemi ära - ta on minu lapse
 isa, - ta oli mulle vandega tootand -
 ta peitis minu xoopasse ära - ta ei
 pidanud oma vannet. Ta tuli - tah-
 tis last ära viia, ma ei tea, kuhu -
 ja mina - mina pidin ära minema -
 kaugelt ära - hävra, (raputab Hedelil)
 Kas te saate aru - mina! Mina pidin
 lapse juurest ära minema, ta tahtis
 last ära võtta! (Kargab üles) Laps

oli juba tema käes - tema ruue all -
 kas te kuulete? - ta karjub! ja te -
 ma jooksis minema, Ha! Siis mul-
 le tuli viha pääle! Ma ei näinud
 enam - kõik oli silmade ees punane
 kõik punane - ma haarasin noa -
 mina - (Pause, päältvaatajad ruu-
 lusse sügavasti hinge tõmbama) All
 jõe ääres sain ma ta kätte - ta kar-
 jub, ta karjub - Willem, Willem, minu
 laps! (Lööb käed kõrvalde ette). Ta
 karjub, ta karjub! - ja tema lõi mul-
 le näkku: korista ennast! Torkas
 mind kõrvale: - Kasi minema! -
 Punane oli kõik, punane kui veri!
 Willem, minu laps! ja kui tema näed
 minu külge pani, tegin mina sedasama
 Sina inimese tükk, sina lita! - Wil-
 lem, Willem! - Willem, Willem!
 Sina lita, korista ennast! - Ta kar-
 jub, ta karjub! - Siis ma torkasin -
 tema - langes! -
Juuresõljad. Issand Jumal!

Hedel. Kaene mis sa oled teinud?

Alade. Teinud? teinud? (Tõstab käed üles ja sirutab nad harkis eemale) Nad on verised - veri - hü! Veri - veri - (nagu unest ärkades, kiunuides). Minu laps, minu laps! (Hedelist rinni haarates) Alla tahan surra, häameelega surra, härra armast härra, aidake!

Hedel (oma kumbe tema käte vahelt väänates ja tagasi astudes). Alla ei saa sind aidata. Keegi leine saab sinu peäle halaatama!

(Häljas kuuluse vankrit ette sõitma, piits laskub, vali risa)

Hallavanem (akna alla astudes). Kiuühobused on saäl, kes vangilinna veima peavad

Künnap (urisedes) Hobusega ka veel niisugust!

Hedel (ärapäöratud näoga, käega näidates) Kiige ta ära!

Künnap (Aladele). Astu minema! - Kas kuuled?

Made (teda eemale tõugates) teost!
Mina lähen ise (Kõik taganavad kõr-
vale, ta läheb kindla sammuga läve
poole. Silmapilgul, kui üks ennast
avab, õues kisa ja karjumine)

(Esriil)

